Tečaj XV. **NOVICE** List 26.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako **sredo in saboto.** Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 1. aprila 1857.

Dobrovoljen svèt gospodarjem zavoljo gosenc.

(Konec.)

Razun imenovanih gosenc, ki so najhuje škodljivke sadnega drevja, ne moremo prezréti še več druzih metuljčkov in kebričkov (hroščičev), ki so tudi drevesom v kvar, in jih tedaj pokončati moramo. Čez zimo prebivajo radi v mahu, s kterim je drevó obrašeno, ali pa za kožo pod staro, z mahom prevlečeno skorjo na deblu, posebno blizo doli pri tléh, po spoknjah starih dreves ali med rogovilami po vejah.

Je pa teh kebričev več plemen tiste verste, ki z rivčkom oboroženi se štrigovci (Rüsselkäfer) imenujejo; med njimi je najhuji škodljivec štrigovec jabelčnega cvetja (Apfelblüthen-Rüsselkäfer).

Da se ta merčes zatare, je treba, vès mah do čistega z dreves postergati in vse skup v ogenj vreči. (Zatega voljo je tako dobro, v jeseni vse odrašene drevesa z apnom pobeliti, ktero vso gosenčno zalego po deblu končá in metulje odvrača, ki v apnéno drevo nikoli zalege ne delajo).

Trud, ki ga ima sadjorejec s tem delom, mu desetkrat povrača obilniši pridelk.

Skleniti pa ne morem tega poduka, da bi še enkrat ne povzdignil svojega glasa za ptiče. Nobena reč gosenc bolj ne zmanjša in ne pokončá kakor nekteri ptiči, kteri so že od Boga za to namenjeni, ki jim je mergoljince v živež odločil. Dragi moj! godcom rad plačaš, da ti jo zagodejo, — mile ptičke, ki stokrat lepše pojejo kakor vsake gosle in bas, pa loviš in moriš, ki te zastonj s petjem svojem razveseljujejo in ti trebijo drevje najsilniših požeruhov. Če ne verjameš tega, poglej v verte, ki so blizo hoste; kjer je dosti takih ptičev, gosence nikoli drevja veliko ne poškodovajo; — tam pa, kamor ti dobrotniki ne dojdejo, gosence cele verte pokončajo. Moder gospodar si še le privaja kolikor more takih ptičkov na svoj vert, da mu čistijo sadúnosnice.

Končavši te verstice ponudim sadjorejcom, kakor druge leta tudi letos, jabelčnih in hruševih cepičev iz svojega verta v Šiški nad Ljubljano. Ferd. Schmidt.

Kmetijske skušnje.

(Murvina setev). Ker je sviloroja v Istri gotov in dober pridelk, imam poseben vert za murve; iz skalovja sem si ga napravil. Murve pa jaz takole sejem: Po sv. Petru, kadar začne murva zoreti, si naberem njenega zrelega sadú; kteri ima polno zernja (semena), ga denem v vrečico (žakeljc) in ga dobro ožmem. Sok vlijem v steklenice, da ga vinsko vrenje očisti; solnce ga pa v ocet (jesih) oberne. Tako je pričujoči ocet napravljen, ki ga Vam pošljem*). Seme in ožeti drop, kteri v vreči ostane, zmešam dobro z suho perstjo in skup posejem na pripravljeno gredico, ktero pokrijem z vlažno zemljo za pol palca debelo. Potem pa, ako ne dežuje — do 10. dneva vsaki dan trikrat polívam setev z mlačno vodo — enajsti in dvanajsti dan vse polno murvic že izleze. To se vé da se morajo mlade murvice čistiti in zalivati, da pred zimo okrepé. Sledečo pomlad jih v vertno šolo presadím. Kadar so za perst debele, jih o sv. Petru na okó cepim. Ne morem Vam popisati, kako naši kmetje po murvah in drugih drevescih popraševajo; dasiravno imam vse polno drevesc, mi jih vsako leto vendar še zmanjka.

V Roču v Istri. Urban Gollmayr, fajm.

(Nevaren pomoček zoper zajca je salo ali mast). S salom namazanega sadnega drevja se res zajic ne dotakne, ali salo samo ali s smodnikom ali s kakošno drugo rečjo zmešano, je drevesu ravno tako škodljivo kakor vsako oljnato mazilo, ker skorjo deblu tako zamaže, da ne more ne dihati ne hlapeti; tako namazano drevó hira in utegne sčasoma popolnoma vsahneti kakor bi človek poginil, če bi celega imeli dalje časa z oljem ali firnežem namazanega. Treba je tedaj, da umen gospodar obrača svoje očí zmiraj na dvé strani.

*) Za dunajsko razstavo ga mora še 5 takih steklenic biti, če jih moremo kmalo dobiti. Vred.

Sadjorejna šola v Idrii.

„Novice“ so gotovo razveselile slehernega domoljuba, ko so naznanile, da se ima že to pomlad začeti sadjorejna šola za preparande v Idrii. Kako potrebna da je bila ta naredba za našo deželo, vedó najbolje „Novice“, ki obhodijo vso našo domovino, in vidijo toliko goličav, kjer bi lahko plenjalo žlahno sadje, — vidijo pa tudi marsikje gladovati ljudí, ki bi si utolažili mnogokrat lačni želodec, ako bi umeli drevje saditi, rediti in si ga v svoj prid in dobiček obračati. Kako lepo priložnost imajo torej posebno šolski učeniki ne samo omikovati um svojih učencov in bistriti njih dušne zmožnosti, ampak tudi učiti jih in jim kazati, kako naj si skerbé za boljši kosček vsakdanjega kruha, da nam dobrotljiva zemlja ne bo rodila zgolj ternja in osata, ampak tudi okusnega sadja, čeravno s trudom pridelanega. Saj „brez muje se čevelj ne obuje“, pravi star pregovor.

Kakor pa se bo iz te sadjorejne šole izlival blagor po vsej deželi, kodar bodo hodili v njej izurjeni učeniki, tako smemo upati, da bo ona še posebno koristila Idrii in njeni okolici. Zakaj ako se ozremo s pazljivim očesom po Idrijski dolini, in pogledamo nekoliko po kmetijah, po hišah, hlevih, vertih, njivah, travnikih, senožetih itd., moj Bog! na kako nizki stopnji je še ondišnje kmetovanje. Zdi se mi, kakor bi terdili besede unega, ki je sedem let plezal in po nesrečnem prekucljeji vzdihnil: „Naglica ni nikoli dobra“. Hiše — kakošne so sem ter tjè! — hlevi tamni, pajčevnati, živina stojí na kupih gnoja, mnogokrat do vampa v blatu; gnojiša spira dež in prepeka solnce; po vertih malo drevja in še to kiljavo; po njivah ne vidiš novejših poterjenih plugov; za travnike in senožeti se gospodar ne zmeni več, kakor da jih enkrat ali dvakrat obrije s koso v letu. Za malo izjemkov je perstov le na eni roki preveč. Drugi kmetujejo, kakor so kmetovali njih starodavni dedje, brez ozira na to, da se preminjajo časi, množé ljudjé, ki imajo vsi usta

in siten želodec in hočejo jesti, — da se torej mora zemlja siliti z umnim kmetovanjem v obilnišo rodovitnost.

Od kod pa izvira toliko zanemarjenje kmetijstva? se nam nehotama vriva tukaj vprašanje. Po mojih mislih izvira to zanemarjenje nekoliko iz pomanjkanja potrebnega nauka, še bolj pa iz pomanjkanja mnogoletnih djanjskih izgledov. Tudi tukaj veljá pregovor: „Besede mičejo, izgledi vlečejo.“ Uči ga še tako lepo in prepričljivo, dokazuj mu, kakor véš in moreš, — poslušal te bo, morebiti ti tudi poterdil; al če ne vidi tvojega nauka z izgledi v djanji velikrat poterjenega, je skorej večjidel vse zastonj. Dobro še pomnim dogodbo, ki mi poterjuje to resnico. Obiskal sem bil nekega kmeta blizo Idrije. Ravno v hlevu je bil, kjer so bili gnoj izkidali in na njivo zvozili. Ko stopim v hlev, vidim tukaj veliko zanikernost, posebno pa so bile tla take, da se Bog usmili! Zgolj skalovje, polno vdertin in robov; hrib in dolina na majhnem prostoru. Uboga živina! sem si mislil, ki mora na takem ležati. Naprej sem vedel, da bi bil metal bob v steno, ako bi bil svetoval gospodarju, naj poravná tla, naj naredí iz dilj pôd proti sredi zaveznjen, da se bo gnojnica po žlebu odtekala v jamo, kjer jo bo lahko zajemal in ž njo polival gnojniše, ali njive, ali travnike; zato sem mu le rekel: „prijatel, poglejte, tam v uni melini imate toliko nerodovitne persti, napeljite je v hlev nekoliko voz, zasujte ž njo te jame, potem bo lahko živina ležala, perst se bo napila gnojnice, zvozite jo potem na njive, to bo tako dobro kakor gnoj“. „Šentaj,“ je rekel, „ta je res pametna.“ Mislil sim si, da sem dosegel svoj namen, al — perst je še danes v melini, in jame v hlevu so še danes take, kakor so bile takrat.

Ako pogledamo nazaj po minulih letih tega stoletja, vidimo, da sta se v Idrijski okolici posebno dva moža trudila za povzdigo kmetijstva in sadjoreje, ranjki gosp. P. Leskovec, posestnik na Veharšu in adjunkt kranjske kmetijske družbe, in pa gospod Janez Mulej, sedaj dosluženi fajmošter, od leta 1826 do leta 1830 pa kaplan pri Fari. Gospod Leskovec je bil umen kmetovavec, izučen po vseh pravilih kmetijstva. Zelo si je on prizadeval s podučevanjem pridobiti in uneti svoje rojake za napredek v kmetijstvu; al namest da bi bil mož, ki je vès gorel za dobro, po že poterjenih vodilih prenarejal kmetijo, se je preveč les skušnjami pečal; skušnje so mu večkrat spodletele, rojaki pa so se mu — posmehovali, in tako blagi mož ni dosegel svojega namena z vso učenostjo in prizadevnostjo. Kakor je želel rajnki Leskovec povzdigniti kmetovanje sploh, ravno tako se je trudil g. Janez Mulej posebno s sadjorejo. Dobro vedoč, da le malo koristijo besede brez izgledov, je ta blagi gospod po farovškem vertu pri Fari drevje sadil, cepil in trebil. Slišati budljive besede, še bolj pa viditi lepe izglede, je jelo ljudi mikati po sadji, in kmalo so bili zasajeni s pomočjo imenovanega dobrotljivega gospoda celi dolgi obrunki s češpljami, verti pa z jabelki in hruškami. Lepa nada prihodnosti! Al leta 1830 je bil ta blagi, za sadjorejo vès goreči gospod prestavljen v Šmarijo, in po njegovem, za Faro prezgodnjem odhodu je vnetost za sadjorejo pešala in pešala, tako dolgo, da stoji zdaj na farovškem vertu komaj kako troje revnih debel, nekdaj lepi obrunki so zdaj zapušeni, in kar je sem ter tje druzega sadja tisto dôbo zasajenega, hira in umira, kakor nežna cvetlica, ki jo je zapustila skerbna vertnarjeva roka, in se zastonj ozira po kakem gospod Janezu, ki naj bi ga čedil in trebil, pomagaje mu k plodoviti rodovitnosti. Ko bi se pa bili Prifarci po napeljevanji gospod Muleja resnobno poprijeli sadjoreje, koliko Idrijskih dnarjev, za sadje skupljenih, bi bilo ostalo pri njih, ki jih pa zdaj memo njih nosijo bližnji sosedje Tominci, verlo pridni sadjorejci. Taka le se godí, kadar zanikernik roke križem derží, pridniši sosed mu terga iz rok lepi dobiček, in mu s tem pridiga glasno: „Sreča te iše, um ti je dan, najdel jo boš, ak nisi zaspan!“ —

Al denimo na stran minulost, ki je vničila lepo prizadevanje dvéh, za povzdigo kmetijstva in sadjoreje tako iskrenih mož, in poglejmo na koncu tega spisa še prihodnost.

Kar zadeva kmetijstvo, bo blez še marsikaj Idrice steklo pred v Sočo, preden se bo povzdignilo do tiste stopnje, na kteri bi imelo že zdaj biti v blagor domovini, in na kteri je že zdaj po več krajih našega cesarstva. Kako obilne pridelke bi lahko imeli z umnim kmetovanjem ondašnji posestniki, ker imajo, kakor nam pričajo zemljišne knjige, velike prostorne zemljiša, ki se pa obdelujejo zdaj le slabo, — rabotno — po tlačanski. Pomagalo bi, ako bi bilo mogoče ustanoviti v Idrii tudi nekako kmetijsko šolo za preparande, pa tudi za vse druge, kteri bi želeli takega nauka, postavimo, tako, kakor sta učila kmetijstvo v Ljubljani leta 1848/49 gospod Dr. Orel in gosp. Dežman, in sedaj gosp. fajm. Zalokar v kmetijski šoli ljubljanski, se vé, da v slovenskem jeziku, in pa, ako bi v ondišnji okolici jel kak posestnik kmetovati po umnem kmetovanji.*) Lep izgled bi gotovo odperl tudi drugim očí, in spoznali bi, da se je treba tudi kmetijstva učiti in s časom naprej iti. Kar pa zadeva sadjorejo, gledamo z veselim sercom, kako da izhaja lepa zarja na obnebji nadepolne prihodnosti, ki mora pregnati tamoto nevednosti in nečimernih presoj. Vidil sem pri nekem kmetu lep prostor, kakor nalaš vstvarjen za sadje, pa prazen. Opominjal sem ga, naj bi ga s sadnim drevjem zasadil. „Gospod“, mi je odgovoril, „pri nas ni za sadje, škodje mu ta presneta prejnuta (Brennhütte = topivnica, kjer topé rudo)“. Da dušivni smrad, ki hlapí iz pečí topivnic in se razširja deleč okrog, kamor vleče veter, ne tekne ne človeku ne živini, je res, — al da bi škodval tudi sadju toliko, da bi se smelo opušanje s „prejnuto“ izgovarjati, ta je bôsa. —

Da se je skerbelo pri ti novi napravi za pripraven prostor, za dobrega učenika in za druge potrebšine, to se že tako vé. Hvala torej visoki vladi, ki je spet na noge spravila eno občnokoristnih naprav v naši lepi domovini! Hvala pa tudi slavni kmetijski družbi, ki je, svesta si svojega važnega poklica, perva sprožila to potrebo! Da si bo pa tudi gospod vodja Idrijskih šol s svojimi učeniki na vso moč prizadeval pokazati, da je tudi kos storiti, kar pričakujete vlada in kmetijska družba, temu je porok njegova dosedajna sloveča delavnost pri šolah. Torej ne želimo druzega, kakor: dobro srečo! k novemu početju. Zoridanov.

*) Žir ne spada sicer v Idrijsko okolico; ker pa ni ravno dalječ od Idrije, bi vendar utegnilo lepo prizadevanje častitega ondašnjega fajmoštra gosp. Majnika za povzdigo sadjoreje tudi nji koristiti; tudi umni kmetovavec Otrinov Janez utegne okolici lep izgled biti, ker ni le že svojih senožet veliko zboljšal, temuč tudi živinorejo želí na boljo stopnjo spraviti; iz tega namena je prišel nedavnej nalaš v Ljubljano; priporočili smo ga po sporočilu čast. gosp. kaplana Lenček-a gosp. predsedniku kmetijske družbe Terpincu, ki so mu, spoznavši Otrina, verlega in za napredek vnetega gospodarja, cenó prodali žlahno telíco švajcarskega in pa junčka Pincgavskega rodú, ki bota zaredila onim hribovskim krajem dostojno pleme. Vred.

Zgodovinski pomenki.

Iz gornjega Štajarskega △. Ne samo zemlja, v kteri še sadaj Slovenci prebivajo, je za zgodovino in jezikoslovca slovenskega važna, temoč tudi one pokrajine, v kterih so Slovenci nekdaj stanovali. Zgodovinsko gotovo je, da so Slovenci do 9. stoletja segali do virov Drave in do reke Ina, in da bi ravno ne poterjevali stari pisatelji te resnice, še nam vendar po gornjem Štajarskem popričujejo krajne imena nekdanjo bivanje Slovencov v teh krajih. Tukaj Vam nekoliko takošnih pošljem, ktere se najdejo v starih admontskih urbarskih bukvah:

Chatissa, Chatsa, dnešnji dan Kač, primeri: Katiše na Kranjskem od kat, novoslov. cet = breg. — Corozsou (mons), brez dvombe: Koroško. — Feustriz, „fluvius et vallis“ = Bistrica pri Knittelfeldu. — Fiustriz (nemus) blizo Judenburga. — Grada, Grad-

na, Chraednic „in Undrim fluens aqua“ = Gradnica in Undra = Odra v sekovskem okrožji. — Ad Inheringum Ingeringum okoli Knittelfelda „Ingeringbach“ = Ingernik od igo, nosljano ingo „jugum montis Metvedsdorf, „in vicinio castri Lichtenstein = Medvedova ves. — Pelsa, Pelissa Pelse od pelso = pleso, kar v rusčini pomenuje jezero, mužo itd., dan današnji: „Maria am Moos zu Pöls“. Poznamlovanje „am Moos“ opominja na pleso. — Rute, „praedium in valle Gratzlup“ od ruta „Bergwiese“. — Sirnic major, veča Sernica v okrožji admontškem — Trigovle, lesovje pri Sekavi, menda Tribovlje. — Vrezen = Brezje. — Vischarn = Višarje. — Welisa, Welse dnešnje mestice „Oberwöls“ od Velesa boga črede, primeri: Velesovo na Kranjskem. Znamenita je pritiklina isa, sadaj sicer v slovenščini ni več navadna, al ujema se z pritiklinama iša in iha v osebnih imenih, na pr.: Jeriša in Jeriha, in iz iha je brez dvomde isa, ker *h* rad prestopa v *s*; primeri serbsko: du*s*i za du*h*i. — Zvedlobrado (vertex montis) = svetla brada.

Da bi se vendar kteri naših učenih Slovencov lotil sredo = večne zgodovine Slovencov! Upamo si, da g. Terstenjak nam bode razjasnil prazgodovino (Urgeschichte) Slovencov in jo peljal do razpada rimskega cesarstva. Al ne manj važna je zgodovina Slovencov od razdora rimskega cesarstva do Karla vélikega, kteri je samostalnost Slovencov poterl. Zanimivo bi bilo zvediti, kako je s pomočjo svojih „Gaugrafov“ Slovence deloma ponemčil, deloma pa k izseljevanju prisilil. Gradiva bi se našlo v arhivih nemških samostanov: kakor v Admontu, Kremsmünster-u, pri sv. Petru v Sologradu, v Göttweih-u itd. zadosti. Posebno dosti gradiva za to dôbo slovenske zgodovine hranijo arhivi sologradskega škofa, dalje bamberškega, ker bamberški škofi so z nemškimi naseljenci napolnili vso labudsko dolino, dalje frižinski, sadaj v Monakovem (München) hranjeni.

Slovenci imajo toliko učenih mož na učiteljskih stolicah kakor slavnega pisatelja kanonika in prof. Dr. Robiča v Gradcu, dalje ne manj slavnega prof. Dr. Muršeca, učenega prof. J. Terdina v Reki; tudi imamo dosti slovenskih učenih mož v admontskem in š. pavlanskem samostanu, na bogoslovnem učelišču v Ljubljani itd.; kako veselo bi bilo, da bi kteri téh mož ob šolskih praznikih se podal v naznamljane mesta in tam izpisaval „dotične data in facta“, ktere bi se lahko deloma v „Novicah“, deloma pa v časopisih štajarskega in kranjskega historiškega družtva razglaševale. Naj bi pač želja ta ne ostala le „pium desiderium!“

Ozir po domovini.

Tersački grad.

V lanskih „Novicah“ popisovaje Reko sem tudi tersački grad omenil, al le v malih čerticah. Preimeniten se mi dozdeva, da ne bi ga častitim bravcom obširniše popisal. — 25. dan t. m. sem šel z nekim svojim prijatlom na Tersat, kjer so ravno praznik preblažene Device Marije z veliko slovesnostjo obhajali. Po dokončani popoldanski službi božji greva ogledovat grad, ki je v preteklih stoletjih zeló slovel; sozidali so ga še pred Kristusovim rojstvom Rimljani in ga imenovali „Tersacticum“. V srednjem veku so bili njega lastniki grofi Frankopanski, sedaj pa je njegov posestnik general Nougent (izgovarjaj Nužan).

Ko nama je čuvaj odperl dvorišne vrata, stopiva na dvoriše, ki je pred malo hišico, general Nougent-ovim stanovanjem. Prijazni hišnik nama je pokazal njegovo stanovanje. Tù ne opaziš nobenega lišpa, vse je le v priprostem vojaškem redu. Slavnega Nougent-a stanovanje so tri sobe: jedilnica, spavnica in pa tretja soba. Opazijo se v njih le naj potrebniše stvari: mize, stoli, nizka vojaška posteljica; zidovje je pa okinčano z zeló lepimi podobami, da je malo takih. Občudoval sem posebno podobo Jakoba, ki, potovaje na ptuje in pod milim nebom spijoč, v sanjah po čudnih lastvicah angelje v nebo in z neba hodit vidi; potem podobe Nougent-ovih glasovitih preddedov, rojenih v Irlandii; podobo nekega viteza, ki pridši iz križanske vojske svoj grad podert in svojega očeta mertvega najde, in še veliko drugih sila lepih podob.

Ko sem se vsega tega dosti nagledal, grem po lepem vertu med mladimi cipresami k podertinam starega tersačkega grada. Groza me je spreletela, ko pridemo med to zidovje, ki se vsem nevihtam vremena in zobu časa mogočno ustavlja; mislil sem si, kaj ne nekdaj tukaj bilo, kaj je sedaj!

Iz časov starih Rimljanov vzdiguje široki stolp svojo z raznim rastljinjem obrašeno glavo kviško; njegovo zidovje je terdo ko skala in skor nerazrušljivo. Drugo zidovje, ki je pa še precej razrušeno, je delo srednjega veka. Stopivšimu na zidovje se mi je pogled odperl, da je malo takih! Vidila se je cela Reka, jadransko morje do otokov, Učka in drugi istrijški hribi, sinje dinariške planine itd.; papirnica in grobniške gore so mi bili bližnji sosedje.

Zdaj stopim iz zidovja, in čuvaj mi pokaže skrivno pot, ki pelje skozi goro na Luizino cesto; ta pot pa je zaperta, zrak v nji je zeló pokvarjen, sveče vgasnejo, in nevarno bi bilo noter iti. Vidi se dalje podzemeljsk hram, nekdajna ječa, kamor ni še nikdar luč dneva posvetila. Oh! strašna svedočba nekdanjih divjih časov! V skalo vsekana ječa je bila brez vrat; jetnike so od zgoraj doli v njo spušali, in skozi ravno tisto luknjo so jim metali njihov vsakdanji kosček kruha in podajali posodico vode. — Ko so skozi skalo vrata vsekali, so našli človeške košice.

Nad tem hramom je napravil Nougent sv. Jožefu posvečeno kapelico, v kteri si je pripravil iz lepega kamna vsekan grob; na drugi strani kapelice počiva njegova žena. Pod kapelo pa v omenjenem hramu bodo ležali njegovi otroci; ena hči, ki mu je že umerla, počiva, dokler se ji grob ne pripravi, pred kapelo na vertu.

Pred kapelo sta dva stebra z latinskim napisom; spominka sta iz francozke vojske leta 1800; prinesel ju je Nougent z dovoljenjem cesarja Franca na svoj grad. — Nar bolj ogledovanja vredno je pa zbirka starih kamnov, orožja in lepih slik (podob). Vidijo se rimski bogovi, slike dvéh rimskih cesarjev, velikanske, sila umetne slike mož in žen. Vidi se iz vsega tega, kako umetni so stari Rimljani bili. Vse to je večidel iz „Herkulana in Pompej“ — dveh mest, ki ju je ogenj pljuvajoči Vesuv ob času vladarja Tita zasul.

Slavni Nougent stanuje malokdaj tukaj; pozimi biva v Benetkah, in le ob poletji prihaja včasih sem.

Ker Slovenci znamenito cerkev in božjo pot na Tersatu dobro poznajo, menim, da sem jim vstregel tudi s popisom tersačkega grada.

V Reki. J. Bilc.

Smešnice — pa ne izmišljene.

* Da se konjederke rade pečajo z ozdravljanjem ljudí, je dovelj znano. Kako pa so zbrihtane v svoji „kunšti“, naj povém, kaj ena pri nas na Št. svetuje, kadar ima otrok božjast. En možk mora hlače sleči in pri ti priči morajo v tople hlače vtakniti božjastnega otroka, tako, da glava tje pride, kjer je bila popred rit; v tem se mora še z majeronovo štupo kaditi!! —

* Neki gospodar je mislil, da mu je kobila breja. Ko je že čas brejosti minul, kobila pa nič ni povergla in še dalj časa ne, gospodar pa je še zmiraj terdil, da kobila mora biti breja, mu je svetoval nekdo, naj kobili zadej detelje položi; kadar bo kobila ležala, bo žrebe prišlo detelje jest; takrat naj mu pa ujzdo na glavo natakne, in dobil ga bo. — Bebec mu je res verjel, in deteljo tako po-

kladal, dokler se mu niso oči odperle, da so ga le za norca imeli.

Prosim za zamero, da povém kakor je resnica. Pa če ne bomo na dan vlekli vseh takih sleparij, ne bomo neumnosti nikoli zaterli! A. J—n.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Siska 22. marca. Pretekli teden ni bila kupčija kaj posebno živa; spečali smo le kakih 1200 vaganov stare koruze po 2 fl. 15 kr.; 1000 vag. pšenice ogerske (85 funtov težke) po 4 fl. 20 kr.; 1000 vag. ogerske (86 funtov težke) po 4 fl. 36 kr.; 1000 vag. pančovanske po 4 fl.; 200 vag. banaške (87 funtov težke) po 4 fl. 48 kr.; 3000 vag. nove bosnjaške koruze po 2 fl. 6 kr. v Karlovec postavljene, in 2000 vag. ovsa po 1 fl. 18 kr. Poslednji dunajski teržni dnevi niso našim tergovcem kaj veliko upanja dajali, da bi utegnila cena se podražiti. Voda je dobra za ladije; do zidanega mosta smo po suhem za vagán 40 do 42 kr. vožníne plačevali. — V Banatu je bila cena pšenici (86 do 87 funtov težki) po 3 fl. 30 kr., (85 funtov težki) po 3 fl. 24 kr., soršici po 2 fl. 36 do 54 kr., ovsu 1 fl. 24 kr., ječmenu 1 fl. 36 kr., koruzi 1 fl. 36 kr.

Iz Tersta. 21. dan t. m. je odrinila odtod na Lloydovi barki „Kalkuta“ družba 17 romarjev v Jeruzalem, kteri so se pridružili tudi naš slavnoznani teržaški gosp. prošt Verne. Malo časa pred odhodom so nam med drugim pisali tole: „Povestnice Vam ne morem še nič poslati; za letos ne vém kakošna bo, ker se pripravljam na dolgo pot. Mož beseda pa hočem biti in jo saj do smerti Franca I. doveršiti. Saj sva že večkrat govorila, da že davnej želim „obljubljeno deželo“ obiskati; sedaj mi je priložnost lepa. Tedaj z Bogom dokler nazaj ne pridem! Preserčno Vas pozdravljam in vse svoje prijatle ter se priporočam Vašemu spominu, ako iz Jeruzalema in Jerihe več nazaj ne pridem.“ Serčno želimo vsi, da bi nam mili Bog zdravega in veselega ohranil ljubljeniga gospoda po vseh njegovih potih, od kterih nam bo gotovo mnogo znaminivega povedal. — Med romarji v Jeruzalem nahajamo še enega Krajnca: Jožefa Nose-ta, kmeta iz Male Vasí.

Iz Ljubljane. Gosp. F. Schmidt je prejel te dni od gosp. dvornega nadzornika Nj. Velič. Cesarice veselo pismo od 26. t. m., v kterem mu naznanja, da so presv, Cesarica Njim v spomin Postojnske jame poklonjeno zbirko imenitnejih jamskih kebričkov milostljivo sprejeti blagovolili in mu naročili, naj gosp. Schmidtu za to darilo, ki Jim bo v vedno vesel spominek jamske slovesnosti, Njih zahvalo razodene. — Od pridnega našega gosp. Anton Jelovšek-a je kot poseben iztis iz naznanil zgodovinskega družtva prišla te dni knižica na svetlo v nemškem jeziku, ktera pod naslovom: „Historische und topografische Nachrichten über das Mineralbad Töplitz bei Neustadtl“, kratko pa dobro popisuje zgodovíno Toplíc (kraja in vrelca), potem zdravilno moč vrelca po skušnjah zdravniških, in pa okolico Topliško. Pridjano je rodopisje rodovine Turjaške (Auersperge), kterih lastnine so te toplice. Iz tega rodopisa zvémo, da je izperva (1060) imela ta rodovina le naslov prostih žlahničev, pozneje je bila povzdignjena v baronovski, za tem v grofovski stan, leta 1653 pa v knežki; cesarsko pismo od 11. nov. 1791 je Karolu Jožefu Antonu Turjaškemu podelilo naslov „vojvoda Kočevskega“. Kakor pridna čbelica nabira gosp. Jelovšek že veliko let iz prašnih in zanemarjenih arhivov drobtinice za domačo krajo- in zgodopisje, in tako je tudi za popis Toplic nabral gradiva iz mnogih starih pisem, kterih je največ najdel v novomeškem kapitelskem arhivu. Ker imajo te toplíce, kakor so „Novice“ že večkrat omenile, zoper mnoge bolezni res veliko, skozi več ko 400 let poterjeno zdrazilno moč (gosp. Jelovšek je najdel v starih pismih od leta 1481 in 1484, da se je ta kraj „Toplica prope Rossek“, v 17. in 18. stoletji pa že polatinčeno „in Thermis“ imenoval — nova priča, kakošna se je našim slovenskim imenom godila!) in ker take knižice veliko pripomorejo, da se dobre domače rečí po svetu bolj razglasijo, gré gosp. Jelovšek-u velika hvala, da je zložil to knižico. Radi bi bili le slišali, da se je napravilo več iztisov in da bi se knižica mogla tudi kupiti.

Novičar iz raznih krajev.

Ogerski časniki pišejo, da 4. maja bota presv. Cesar in Cesarica nastopila potovanje na Ogersko, kjer bota ostala do kresa. — Cesarsk patent preklicuje dozdaj veljavno postavo, po kteri je mógel vsak, kdor je v svojem rudniku zlate ali sreberne rude kolikor koli dobil, en mesec potem čisto zlato ali srebro dotični cesarski gospóski nesti, da se mu je odkupila. Po tej novi postavi tega več treba ni; vsak lastnik kakega rudnika utegne s svojim blagom storiti kakor mu je drago (kar hoče). — Iz Dunaja se piše, da v ces. dnarni kovnici že delajo priprave za kovanje novega dnarja, ki ima že mesca majnika med ljudstvo priti in s starim vred do konca tega leta veljati. Cena tega novega dnarja je ustanovljena po novem dnarskem merilu, ktero je avstrijanska vlada združena z nekimi nemškimi vladami določila. Po tem novem merilu bo goldinar ali forint razdeljen v 100 delov. Dozdaj je bil razdeljen v 60, in vsak teh 60 delov se je imenoval, kakor vsak vé, krajcar. Kako se bo vprihodnjič drobiž imenoval, še ni znano. — Ogledom ljudskih šol je došel ukaz, naj vprihodnje v izkazkih ljudskih šol zaznamvajo tudi slepe in mutaste otroke, kteri nikamor v šolo ne hodijo in tudi niso v nobenem javnem zavodu (inštitutu), da bo potem gospóska môgla kakor koli za njih podučenje skerbeti. — Po ministerskem ukazu ne smé vprihodnje v nobeni gimnazijalni šoli čez 50 učencov biti; kjer jih je več, se imata napraviti 2 razreda. — Deželno poglavarstvo v dolnji Avstrii je soseskam (občinam) ukazalo, da morajo vse kresijske in kantonske ceste na obéh straneh z drevjem zasaditi, in je velélo, da se drevesa (najbolj sadne, pa tudi druge) morajo po 6, k večem po 10 sežnjev saksebi saditi, da morajo poleg korenine najmanj 2 pavca debele, ravne in zdrave, in k močnim, po 8 čevljev visokim kolom privezane biti. — Ceno terdih derv beremo za pretekli mesec po poglavnih mestih našega cesarstva takole zaznamovano: sežen (klaftra) je veljal na Dunaji 22 fl., v Pragi in Lincu 16 fl., v Berni in Lvovu 15 fl., v Peštu $14\frac{1}{2}$ fl., v Krakovi 14 fl., v Gradcu in Bocnu 10 fl., v Temešvaru 9 fl., v Ljubljani 6 fl. — Nadníco (lon na dan za delavce) nahajamo lansko leto po raznih deželah našega cesarstva takole zapisano: v Vojvodini po 58 kr., na Primorskem 54, v Dalmacii 50, v Tirolih 48, na Kranjskem $46\frac{1}{4}$, na Horvaškem in Slavonskem 45, Erdeljskem 44, v vojaški Granici 43, na Ogerskem 41, v doljni Avstrii $40\frac{1}{2}$, Krakovi 38, zgornji Avstrii in Bukovini 35, na Koroškem 33, na Štajarskem $32\frac{1}{2}$, v Galicii 28, na Češkem $27\frac{1}{2}$, Marskem 27, v Šlezii 24 kr. — Političnih novíc ni nič posebnih. Po dvéh sejah se je parižki zbor zastran švajcarsko-pruske pravde spet ustavil. — Francozka in angležka vlada ste zavernile sardinsko zavoljo nespodobnega obnašanja do avstrijanske vlade; ali bo kaj pomagalo, se ne vé. Dokler pa sardinski časniki ne bojo mirovali in bojo podpirali tiste rogovileže, ki so, kakor „Triest. Zeit.“ piše, ponoči 22. t. m. v Benetkah na tergu sv. Marka na srednjo zastavo pripeli republikansko bandero, se ne bo avstrijanska vlada sprijaznila s sardinsko. — Novi predsednik severnoamerikanske deržave je razglasil miroljubno pismo. — Grob rajnkega Napoleona I. in hišo, kjer je na otoku sv. Helene v pregnanstvu živel in umerl, je angležka vlada darovala francozki, ki bo vse to v dober stan postavila.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**